

1988 жыл.	СУБУОТА Атырдыах ыйыи 13 к	Сыаната 3 харчы.
-----------	-------------------------------	---------------------

А. МАКАРОВ,
ВОПРОСЪ ЧИЛИЭНЪ.

ОТТОН БУ- НАРХИЯ

С. НОГОВИЦЫН,
Толоон отделенигын
үзгвэлжүүлэгч.

Б И Н И З Х Э Э Л П И Э Т Т И И Л Л Э Р

«1987 жыл сәуиинин, ахсыннын ыңдарыгар, бы
был алуинь уонна кудун тутар ыңдарта С. Дыч-
ковский автомашинната быстах-быстахтык туруорул-
ла сылдыбыта. Ол кэм устатыгар, 13 конука, ити
көтөх автомашинаны киноленталары уонна ишоме-
ханитары таһыыга туһаммышты. Ол иһин Дыч-
ковскийтан төлөбүр ырдэмнэтэбэ. Ойгон киносетъ
бортовой автомашинната алдыаммытынан сиһээстэти
кырдык, гаражка киллэриллибэтэбэ».

МЭЛДЬЭХСИ ОСКУОЛАТА

Оскула ишчилэр
хааныстыбабытыгар
ладалахпыт уонна
свиһиньэлээхпит. О
оһолор бэйлэрэ көр
лөр-хараһаллар. Шеф

— Бичигч оюула
гасар оёолор мин
аналлах номисни
бынаарытынан эр
нээхтөөхтөр. Ол
мэддэг итгилж буй.
тах. Ардыгар мааса
оюудаларта үерэвн
рин толору сонгох
дор түбэллээр. Ол,

Бүлэг	Бийт	Мөлдөгч
Улаанбаатар	Дамбаа	Мөнхтүвшин
Ховд	Ховд	Ховд
Ово	Ово	Ово
Мин	Мин	Мин

Б. ПАВЛОВ,
«СО» аналл. корр.
автор фотота.

Сагсым, атырдык ыйын 14 күнэ — Туттааччы күнэ

„Агропромстрой“ МПМК

♦ Тэриэтгэ 246 киһи үлэһини, 218 рабочайтан 45-һэ механизатордар.

♦ Коллектив сымлаабы былаана — 3 мөл. 238 тыһ. солк. Сэттэ ый түмүгүнэн 3 мөл. 66 тыһ. солк. үлэ толоролуна. Туттааччылар «Якутагропромстрой» холбоһук үрдүнэн тэтиһилээр социалистической куоталаһына сым агардаабы түмүгүнэн көһөрүлээ сымдыар Кыһыл

знамянан нагараадаланылар. Шофердар И. Е. Лыткин, А. В. Местников уонна К. К. Павлов салайааччылаах коллектив холбоһук үрдүнэн бастыһынан ааттанылар.

♦ Сым агарылаабы 285 тыһ. солк. бэриэс киллэриллэхтээк 658 тыһ. солк. туолла. Үлэ оҕорон таһаарыта ааспыт сым туһаанаах кэлиннээринээ-р 67,4 бырыһыан үүнээ.

ИС КЫАХТАРЫ АРЫЙАН

Туттааччылар бэйэлэрин профессиональнай бырааһыныыстарын үлэһини бэлэхтэрдээх көрсөдөр. Ол курдук, сым ааспыт сэттэ ыйыгар былааннамыт биир объект ондулар түөрдү үлэһэ киллэрдилэр. Оһон «Якутагропром» холбоһук үрдүнэн бастыһы көрдөрүү-лэһин, көһөрүлээ сымдыар Кыһыл знамя хаһаайы-тарынан буоллулар.

Итиннэ ханнык то-дүүлэр баалларый? Бас-татан туран, холобур бу-лар үлэһэ. Бэриннээх доһинор бийиэхэ аҕыйада суохтар. Агардас комму-нистической үлэ ударни-кара 20-лэр. Холбоһук үрдүнэн кыайылаабынан тахсыбыт шофердар Алек-сандр Местников, Илья Лыткин, Саха АССР үтүөлээх туттааччыта Улэ Албан аата орден кавале-ра Н. Н. Никутов, респу-бликада бастыһы үлэлээх К. К. Павлов салайааччы-лаах пидорамщиктар уо. д. а. Уон икки чилиһинээх партиянай, 34 ЫСЛКС чилиһинн түмөр комсо-мольскай тэриэтэлэр үлэ-һиттэр ортолоругар ит-тэр-өйдөтөр үлэһин тэри-

һингэ улахан оруолаах-тар. Атын төһүүнө тэ-риэтэ иһигэр үлэһин ага-ран тэрийин буолар. Ха-йа сатанарынан үлэ фро-нунан, матырыйаалынан быыстала суох хаачы-һарга кыһанабыт, үлэһэ иһтирээһин үөскэтэбит. Со-циалистической куотала-һыт подразделениелар иһин ардыларыгар эрэ буолбакка, биирдиннээх рабочайдар иһин ардыла-рыгар эмнэ ыйытылар. Холобур, ити бастыһы үлэ-лээх А. Местников бэйэ-тин кытта көккөлөһө үлэ-һин шофердар Алексей Гаврильевич Макаров уонна Митрофан Констан-тинович Нустиновы кыт-та сирэй куоталаһар. Тү-мүк ыйынан уонна кыар-талынан таһаарыллар. Кыайылаахтар тутта ба-лиэтэһин иһэллэр. Үлэ оҕоромтуотун үрдэтиһэ, дыһсинилиһитин бөдөр-гөтүүтэ үлэһэ кыттыһы көөфициһиһин таһаарыһа көдүүстээх. Ону хас биирдин бэригээдэ, аэмо-ахсын баар үлэ коллекти-вын советтара таһаарал-лар. Ити туттар-таһар үлэ-лэр бэйэһэ туттар сымна-ларынан намтатыта эмнэ

сабыдыллаахта. Билгини биир солкуобайдаах ту-тар-танар үлэ бэйэһэ ту-рар сымнага былаанна-мыт 89,5 харчы оннулар 70,5 харчыга үүннээтэ. Коллективтэ атын сити-һинтэһин кулун тутар ый-тан рабочайдар бэри бэ-ригээдэһин бэдрээһинэ киирбиттэрэ буолар. Оһон аһан-суоттаан үлэлээ-һин, тутууу болдьоһор, хаачыстыбалаахтык үлэ-һэ киллэрин иһин үлэ өс-сө күүһүрдэ. Эһэргэ ды-лы, ким сыйан-сөһон ба-ран бэйэһин суотугар пе-ня төлүөн багарыһый?

Билгини тэриэтэбит ит-тиннэ көккөлөһө улахан, ол эрэһи элбэх тэрийэр үлэ-һи, уларытыһы кэлээ-рэр эрэһи. Быһастык ыл-лааха, таас тутууга киир-риннэн сибээстөөн, блоктарынан, иһин да ма-тэрийаалларынан хаачы-һылынаа ыраахтар үөскүүр кутталаахтар. Бу боппурону бэйэ күү-һүнэн быһаарарга билиһи салаастабыт туруорса сым-дыар, ол өһөһөр бэригээ-тыгар наадалаах.

Е. ЧЕРКАШИН,
профком чилиһэ.

АЙАН УМСУЛБАНА

Уон ситтэ сымлаабы итиннэ баар деспрохко-гохтоло суох тракторис-тан бэс тизибита. Нагор-тайыт Ванифатий Димит-риевич Местников түөрт үөлүттэн Александр ула-ханнара. Кини эмнэ аҕа-тын нурдун, тинир көлө-һинтэлээх — «Агропром-строй» МПМК-тар шофер-дуур.

— Билиһэ үлэ мэлдьи баар буолар, оттон совхоз шофердара итиннэ быс-эп хайдах тулуйарый? — тараллар, — диир кини. Кырдык даһана, баҕа-лаах эрэ киһи үлэһини курдук бу тэриэтэ тизийэр таһар үлэлэргэ наады-һыта олус улахан. Алек-сандр советтотун ааспыт сымлаааха 540 тыһ. тон-на-километры сүүрбүтэ. Бийиһагы былаана — 300 тыһ. тонна-километр. Ону кини өссө эһин 50 тыһ. тонна-километры оҕором диир сорук туруоруһуга.

Рабочай эһинтэ тыһын чистээхтик толордо. — Сыл агарын түмүгүнэн сымлаабы киирбитин ыл-ла уонна өссө 2 тыһ. тон-на-километрдаан куотар-да.

Сорохтор, баҕар, (орду-бу иһэһэ сымнаа суох өтүүлөр) былаана кыра буоллаҕа, суот-учуот ал-даһааҕа буолуо диктэ-рин сөп. Ол эрэһи ол улахан сымстарымы бу-дуо этэ. Ити этиһиллэбит тонна-километрдаан хаачы-һа да сырааах үлэ түмү-тэрэ. Быһастык ыл-лаа-ха, уон түөртүгү күнү бы-һа кабыһа утуһа сым-дыан аһаһымыр төһөлөөк иһиннээх буолуой? Мантан Мирнэйгэ диири 1600 кг аһаһаан күнүс-түөххэ наада. Оттон Алек-сандр бийиһи, нуолаан,

итиннэ баар деспрохко-тан бэс тизибита. Нагор-тайга, Хаандыгада да дии-рин кини кыһыһа аһаа-тын сырыһыгар 15-тин тонна тутуу матырыйаал-ларын — цемент, гипс, чанч, сваялар, плитала-ры, о. д. а. — аһалар.

— Кэлэ-кэлэ ыраах рей-стэргэ барар, биллэн ту-рар, ыраахтардаах, ону таһар, харахтардаах, ону таһар, харахтардаах? — диир кини. Биллэн ыйытабын Алексан-дртан.

— Үлэһэ ситиһини советтотун оҕоромтуну. Холобур, бийиһа онуу. Автомашинан саахалла-һаҕа, тоһар, слесарь, вулканизатор, механик, бары көмөлөһөллөр. Эрэ бул да күн буоллаһына, кэлэ наадалаах болтарын оҕорон, кыһыһы алдаһы-һытын абыраһаан биз-рэллэр. Аны диилээх уоттаах кийиһа кэлэ-кэлэ аһа туруу тусна ыра-хаттардаах, онуоха эмнэ мас-от тизийэр, оттон да аһын наада тизээтэһин, салаастабыт мэлдьи көм-үө кэлэр. Ол да иһин ит-тин үлэһин баҕарар, — диир хоруйдуур кини.

Эдэр эрэһи үчүгэй тоһа-рыннан биллэбит Афана-сий Местников, вулкани-затор Владимир Соловьев, аан бастаан улахан айан суолугар таһаарыт на-стаһыһын биллэһин, кра-новидчынан үлэһин Константин Кириллович Сергеев туһаарыһан мах-тал тыһаарыһан көһинир.

Итиннэ бигэ өдөһү-лээх да буолан, Алексан-др ситиһиллэрэ кырата суохтар — 12 оройуону түмэр тыа сирин тутуу-нан дьарыктанар комби-

нат водителлэрин респу-бликатаабы куоталаһы-ларын 2 төгүллээх кыа-һылааҕа, ааспыт сым-лаааха уонна бийиһ сым агарыһан республикада (онно 17 оройуон иһи-рэр) бастаата. Куотала-һар дьонно да маһан аҕай дьон. Буолбатахтар — РСФСР-га иккис мистэ-лээх Иван Терентьевич Никифоров, Союзка че-мпоннаабыт, «Бочуот Знага» орден кавале-ра Никоненгий Трифонов уо. д. а.

— Шофер идэһи тиз-быһыттан олох көһсү-мэһин. Айан кийиһи ал-бэххэ үөһөтөр, элбэх са-һаны, сонуну биллэрэр, — диир Александр.

Оройуонут кизин тут-тар чулуу шофердара Фе-дор Иванов, Николай По-лянов эстафеталарын Александр Местников достойнайдык салгыһа диир эрэһиһи баҕарыл-лар. Эдэр сааскар үлү-һэһэ үлэлээ, аһыһаах суол аһыһыһын өһиһа, Александр!

М. МИХАЙЛОВА.

Хаһыат экономической оскуолата: ахсыс занятие

АРЕНДАНАН БЭДЭРЭЭТ СОРОХ КӨРҮҮҢЭРЭ

Аренданан бэдэрээт уратыларынан хаһыас расценканан төлөһомө, коллектив оҕорон таһаар-быт бородууксуһатын атыһыһа, бородууксуһа оҕоһуутугар туттуулар материальнай ресурсала-рын атыһыһаан ыһара буолаллар. Дохуотун үр-дэтэр туһуттан коллектив элбэх уонна үчүгэй ха-ачыстыбалаах бородууксу-һаны оҕорон, дуоһаары-нан быһыһыһыт сымна-на атыһыһааһы иһиннэ көрүллэр ороскуотун өрүү аччатарга дуулулар.

Аренданан бэдэрээтэ-һинтэ туох ыраахаттар баалларый?

Сымай уустуга — ду-оһаарыһан быһыһлар рас-четнай атыһыһы сымна-ны олохтоһон. Хонуу үлэһинтэр, сымгы иһиннэ-гэр, таһаарыһа сүөһүнү төһөһүтүүтэ сым устата биир сымна олохторун быһыһыһаах балаһа су-дургу. Үүтү ыһыһааһы үлэһин коллективтарга сым устата эмнэ биир сымнаа быһыһаах сөп. Оттон уларыһа турар са-стааһаах коллективка се-зоннарыһан сымна олох-тоһуохтаах. Сөптөөх сым-на олохтоһуотун совхоз-тарга учуот-отчуотунас мөһтөх туруга мөһийдир. Сүрүн бородууксуһа се-бестонноһунар ааспыт

өттүгэр үлэ араас салаа-ларыттан сымнаа суох хороһнуулар киллэриһэ хаалаллар.

Совхозтарга үкүлэри-гэр бородууксуһа себесто-һомо подразделениеларынан уонна сезоннары-нан тус-тусна ыстатыһа-ларынан ырыһыһааһыт. Специалистар произво-дство салааларын ыры-һыһаах олус көтүөһтөн сымнааһааллар.

Аренданан бэдэрээт биир уратыта арендада бэриһлэр сир, сүөһү бө-родууксуһатын, туһаһа-лар техника туруутун учуоттаһын буолар. Производств биир төһ-төрөһиннэн усулуобуйа-гар 1600 кг уонна 2000 кг үүтгээх ыһахтаах фер-маларга сымна араастык олохтоһуохтаах. Урууку өттүгэр үрдүк бородуук-суһааһа ыһагы үөскөтү-гэ совхоз эһин хороһнуу-ну оҕорбута учуоттаһы-таах уонна онтон совхоз үрдүк арендаһа төһөһү-ү ыһахтаах. Хөрүтүһүт үүннэриһиттэр эмнэ гек-тартан 80 центнер эбэтэр 110 центнер үүнүүнү би-р сирдэргэ эмнэ тус-тусна сымна быһыһыһан наада. Урууку өттүгэр культурнай-техническэй уонна мелкоративнай үлэ ыһыһыһыт сириттэн совхоз арендаһын үрдэ-

тиһтээх. Сир үүнүүтү-төн көрөн эмнэ араас дуо-һаарыһан атыһыһаар сым-налар быһыһааллар.

Кэлин арендаһан бэдэ-рээтэһин үлэһин кол-лективтар элбээтэһиннэ, тус-тусна ыһыһа култу-ралара, сүөһү группалара үлэ коллективтарыгар уонна дьон-жөргөттэригэр конкуренция бэрээдэһи-нэн сымнарыһалар бу-луохтара. Ол аата, орду-к элбэх дохуоту биирэр производств салаалара бастыһы коллективтарга түбөһүһтэрэ. Атыһы-һыһаар сымна 3—5 сыһа туһаһыһаар курдук бы-һыһаа наада. Оччоһо үлэ коллектив эрэһиһа-ахтын, орду-к дуулуур-даахтын үлэһиһэ. Рас-четнай сымна госуда-рственной сымнаттан үр-дүк буолуон сөп.

Бэдэрээтэһин үлэһин коллективтарга расчотнай уонна учуотунай сымна-ры быһыһаа энергетиче-ский кыһталары: трек-торы, автомашинаны, электростанцияны туһа-һыны, ону таһыһан сүөһү иһинтэһиһэр араас меха-низмнары уонна оборудо-ванкелары тутуу бу-лутчу учуоттаһыһаах. Техникада хаһаайыһыны сымнаһаан коллектив кинин капиталнай өрө-мүөнэ суох үкүннүк ту-

һаһыһа ситиһиллээх-тээх. Коллектив аморти-зациятын болдьоһо бү-түт техниканы тус бэйэ-тин техникатын курдук туһанар. Оччоһо техника уматыһын уонна оһууо-һун эрэ ороскуотун тө-лүүстээх.

Коллективынан, дьон-жөргөһиннэн бэдэрээтэһин арендаһа ыһыһаа дириш-ник ситтэ тардыһа ма-ны дьыһтээхтик билэ-үлэһинтэ тутулуһаах. Оройуон совхозтарыгар бүтүн 300-кэ кылаабыһа уонна орто сүһүөх спе-циалистар, управляюһа-дар уонна бииргөһиннэр үлэһиннэр. Атыннык эт-тэххэ, 9—10-нуу рабочай-га биир специалист-сала-һааччы тиксэр. Бу ага-рын, эбэтэр 150 специа-лиһы, быһааччы производ-ствода туруоруохха. Өс-кө бэдэрээһин киирэн, бэ-йэһиннэ үлэһин кыһа суох буоллаһына, бөһө-кү буолуохха. Ол эбэтэр арен-данан бэдэрээтэһин оло-хо иһиннэ, бигэтик кии-риннэн элбэх састааһаах салаһаар аһаһаат мөһ-дир эрэ.

Билгини үкүлэһуһаа-тыгар арыһа ыһах сүө-һүгэ уонна сымгы үөрү-гэр дьон-жөргөһиннэн арен-данан бэдэрээтэһиннэ күүсэ саһыһаарыһаа сөп. Итиннэ биирдиннээх

мал совхозка бэйэһин ыһааһы үүтүн тутта-рыһан даһаны көрөбүт. Манна уруккуттан олох-туйбут госуда-рственной сымнааһа хаалларан ту-ран, сүөһү аһыһыһа атыһыһаан ыһааран кур-дук үлэһи тэрийиһаах. Ыһа бэйэһин хотонун туттарыһа быһыһыһан атын ороскуотка аренда-тоһөөт.

Совхозка биир центнер үүт себестонноһа 70—87 солкуобай, оттон биир диилэһэн мал 57 солку-обайга атыһыһар. Оһон, эһин санааһар, хардыһа барыһаах сымнааһа манна олохтоһоха сөп.

Тыа сиртэр дьон олох-суһа. Бэдэрээтэһин ыһыһыһан үлэ иһиннэ киирдэһин, сүрүн үлэһэ олус элбэх үлэһит наада буолуо суоһа. Үүтсүр саастарын туоллулар да, пенсияда бараллар. Би-лиһин оройуон совхозта-рыгар 500-чөөк үлэһин ыһахтаах пенсионер баар. Элбэх эдэр дьон хаһаай-налара оһолорун, дьыл-һа кэрөн оһолоролор. Ки-һилэр ыһаах фермада ба-ран уонна суоттаһаа-һын үлэһин кыһаһаа-рыгар, үлэ түмүтэр чоһу кырдык суох. Оһон бэ-эһиннэ ыһаһааларыгар бэлэһин ыһаһааларыгар ыһаһаан, 3—5 ыһаа бэриһааллар.

сыһаһын сөп. Оһотун 10—15 сыһа болдьо-һотун иһиннэ ыһаһаа 10—20 гектар доһуһаһа, эбэтэр 3—5 гектар ба-һыһаһа арендаһан сым-һаардааха, дохуоттары өссө улаһааһа. Бэйэ-һи күүстэһиннэн бала-һаһыт аһыһыһаарыгар суоттаһан эһин сүөһү ыһа көрүүһтэрэ.

Аренданан бэдэрээтэ-һин олоххо дьыһтээхтик киириннэн усулуобуйа-һан совхозтар хаһаайы-һаһын иһин моделытар киириннэрэ буолар. Ити усулуобуйада былаанна-һын алараһаһан эһөһ-тан, ферматтан уонна би-ригээдэттэн — саһаһаан оһолулар. Урукку кур-дук үөһтэһин ыһыһа эһин кэһмэһин, ыһах аһаһыһа сонноһулуо суохтаах. Иһиннэһинэй фактордары туһанан бородууксуһа оһоһуутун элбэтэр, үлэ оҕорон таһаарыһын үр-дэтэр хаһаайыһаһаар улахан бочуотка сым-дыһаһаа.

Түмүктэһин эттэххэ, са-лааһа ханнык баҕарар та-һыһаар, бэдэрээтэһин үлэ ыһыһаһаар, киирбит коллективтарга бэйэһиһи бэйэһэр дьаһаһаһа-һаар уонна суоттаһаа-һын үлэһин кыһаһаа-рыгар, үлэ түмүтэр чоһу кырдык суох. Оһон бэ-эһиннэ ыһаһааларыгар бэлэһин ыһаһааларыгар ыһаһаан, 3—5 ыһаа бэриһааллар.

Н. МИХАЙЛОВ,
ОАПХ кылаабыһаа экономыһа.

